BIBLIOTECA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Anul al 55-lea
14 Pagini

EXEMPLARUL | In România 3 lei | In străinătate 6 lei

Nr. 294 Vineri 28 Octombrie 1938
14 Pagini P.

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. No. 120. 288/932

ABONAMENTE IN ȚARA Lei 200 pe 3 luni Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80 In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

ABONAMENTE IN ȚARĂ pe un an la UNIVERSUL COPIILOR ZIARUL CĂLĂTORILOR, VESELIA, RADIO UNIV. și UNIV. LITERAR câte 220 lei ILUSTR. ROMÂNĂ și UNIV.-SPORT câte 500 lei

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar: „UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

DIRECTOR ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

DESVOLTAREA
ECONOMIEI PARTICULARE

Nevoile statului au sporit covârșitor în anii din urmă. Sporul e atât de mare, încât cifra cheltuelilor pe care le necesită satisfacerea lor depășește cu mult capacitatea veniturilor publice **normale**, în cele mai multe țări. La cheltuelile cerute de refacerea golurilor lăsate de războiul cel mare sau de stările create de criză sau de politica socială, care ocupă un loc din ce în ce mai proeminent în preocupările guvernanților, se adaogă azi sporul considerabil al cheltuelilor reclamate de nevoile apărării naționale, care trec și trebue să treacă înaintea tuturor.

Unde găsesc guvernele sporul necesar de venituri pentru acoperirea sporului uriaș de cheltueli?

S'au atacat toate sursele cunoscute: creiarea de noui impozite și sporirea celor în vigoare; apelul la împrumuturi regulate și mai puțin regulate, alunecându-se cu încetul pe panta expedientelor financiare, care niciodată n'au cunoscut forme mai variate și mai îndrăsnețe ca ale sistemelor practicate astăzi.

Dar sursele ortodoxe și cele mai puțin ortodoxe au o anumită limită ce nu poate fi depășită, în vreme ce, din nefericire, sporul cheltuelilor statului, determinat de cursa înarmărilor, deslănțuită astăzi, se pare că nu are limită.

Și atunci, unde vom merge?

Problema se pune pentru toate statele, chiar și cele capitaliste, dar mai cu deosebire ea se pune pentru statele mici, fără rezerve, surprinse de valul înarmărilor abia la începutul consolidării lor economice și financiare.

Din fericire, până acum, Statul român, grație sforțărilor dictate de o politică înțeleaptă și de prevedere, a izbutit să ție piept cerințelor, fără să-și zdruncine edificiul economic și financiar, fără să recurgă a artificii monetare sau contabile și fără să angajeze rezerva metalică a Băncii Naționale.

Să sperăm că, datorită aceleeași înțelepciuni, vom putea face față și de aci înainte nevoilor financiare în creștere, ferindu-ne de orice excese fiscale, care ar împovăra peste puteri sarcinele cetățenilor și de orice măsură de forță aplicată vieții economice de natură să demoralizeze inițiativa particulară și să stinghereasc activitățile productive.

Cuvântul de ordine și preocuparea noastră de tot momentul trebue să fie desvoltarea economiei particulare, cu orice preț, pentrucă numai din înflorirea stărilor particulare își poate trage sporul de venituri proaspete tezaurul Statului.

„Impozitele nu mai sunt o cale de sporire a veniturilor Statului — spunea deunăzi într'un luminos articol d. Joseph Barthélemy, în „Le Temps" — *pentrucă averea particularilor s'a micșorat. Fiscalitatea a atins plafonul.*

Singurul mijloc este a spori materia impozabilă, aceea susceptibilă de a fi impusă. Desvoltând activitatea economiei particulare, bugetul se va mări. Dar este o iluzie să se creadă că edificiul fiscal se va însănătoși în timp ce Statul, cu o mână suprimă câștigul particularilor, iar cu altă mână pune impozit pe câștig".

Din fericire, țara noastră oferă toate condițiunile pentru o desvoltare lesnicioasă a economiei particulare. Totul e ca prin măsurile politicei de stat să se dea impulsul cuvenit acestei desvoltări, sau măcar să nu i se pue piedici prin măsuri antieconomice, fie de ordin fiscal, fie de ordin legislativ sau administrativ, prin creieri de monopoluri particulare sau de stat, acolo unde inițiativa și capitalul particular s'au dovedit constructive, desvoltând întreprinderi și creind valori industriale, comerciale și sociale de o importanță capitală în economia românească.

Alt drum decât acesta nu ni se pare oportun.

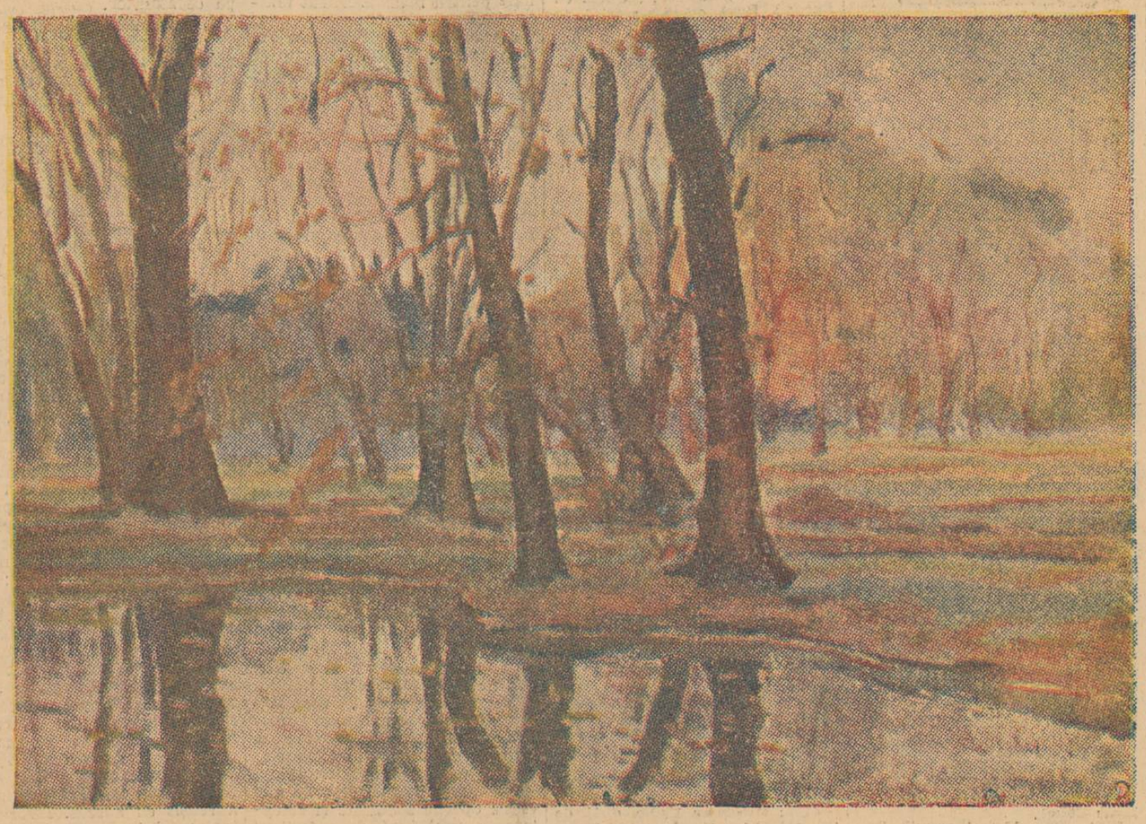

ALEXANDRU ZLATANOV

GRĂDINA BOTANICĂ DIN CAPITALĂ

Nouile tratative
dintre Cehoslovacia și Ungaria

Cum era de prevăzut, negocierile dintre Ungaria și Cehoslovacia vor reîncepe în curând, în vederea retrocedării regiunilor din Slovacia, locuite de o majoritate maghiară. Ultimele demersuri diplomatice făcute de Unguri pe lângă cancelariile prietene i-au încredințat că excesul pretențiilor lor nu găsește un ecou favorabil și că amenințările, fie ele chiar oficiale, ca și altele de terorism, mărturisite chiar de organe de presă ungare ca Magyaroszag, care a fost confiscat din această cauză, nu sunt de natură să sporească putința Ungariei de a dobândi alte teritorii sau populații, decât cele care-i pot fi cedate pe baza criteriilor strict etnice.

Guvernul maghiar a renunțat deci la revendicarea frontierelor așa zise istorice și primește să discute cu delegația cehoslovacă problema retrocedării regiunilor maghiare din Slovacia și Rusia subcarpatică pe temeiul principiului etnic.

Prin nota remisă la Praga, în noaptea de Duminică spre Luni, guvernul din Budapesta ia act de declarația guvernului cehoslovac că propunerile făcute de acesta la 23 Octombrie, servesc ca bază de negocieri, fără a exclude putința unor modificări ulterioare.

Guvernul maghiar consideră că propunerile cehoslovace îi dau satisfacție într'o mare măsură: 80% în ce privește teritoriile și 75% în ce privește populația. Dat fiind acest acord el propune ca, înlăuntrul unui termen, care rămâne să fie stabilit, trupele ungare să ocupe aceste teritorii, asupra cărora nu există litigiu.

Budapesta constată totuși că mai există încă divergențe considerabile, în privința regiunilor cu populație contestată, în deosebi a orașelor care, cu excepția Bratislavei, aveau în 1918 o populație în majoritate maghiară. Regiunile în discuție ar trebui să fie evacuate de trupele cehoslovace înainte de 1 Noembrie și să facă, până la 30 Noembrie, obiectul unui plebiscit sub control internațional. Soarta Rusiei subcarpatice ar trebui să fie și ea decisă prin plebiscit. Numai după îndestularea acestor pretenții, Ungaria ar fi dispusă să garanteze granițele viitoare ale Cehoslovaciei. In eventualitatea unui refuz al plebiscitului, Ungaria propune un arbitraj efectuat de Germania și Italia în partea apuseană a teritoriilor pretinse de Budapesta; de aceste două State, plus Polonia, pentru zona răsăriteană a acestor regiuni.

Precum se vede, exigențele Ungariei sunt cu atât mai mari, cu cât drepturile ei sunt mai mici. Ea cere plebiscit pentru orașele care, în 1918, aveau o majoritate ungurească, ca și când procedeele maghiare de mistificare a statisticilor minorităților naționale n'ar fi de notorietate universală. Chiar astăzi, o parte din populația evreiască din Slovacia se declară de naționalitate maghiară. Cu prilejul recensământului din 1930, din 137 mii Evrei, numai 65.385 și-au declinat calitatea de Evrei. Restul s'au declarat de naționalitate maghiară. Care poate fi, în aceste condiții, temeiul etnic al pretinsei majorități maghiare din aceste orașe slovace, care sunt de altfel așezate în plin teritoriu slovac și fără care viața autonomă a noului Stat ar fi imposibilă?

Plebiscitul cerut pentru Rusia subcarpatică are o justificare tot așa de solidă. Populația maghiară din Rusia subcarpatică reprezintă o șeptime a populației totale. Și, în această situație, un plebiscit ar trebui să decidă, dacă această unitate politică, constituită de curând în Stat autonom, în cadrele Cehoslovaciei, spre satisfacția generală a populației, se va alipi la Ungaria.

E oare nevoie, în fine, să mai comentăm propunerea de arbitraj făcută de guvernul maghiar pentru Rusia subcarpatică, în care una din părțile interesate în cauză ar fi chemată să joace rolul de judecător și care e în flagrantă contradicție cu rezoluțiile dela München?

Aplicarea principiului etnic în viitoarele negocieri dintre Ungaria și Cehoslovacia exclude de altfel dela început satisfacerea unor pretenții, care la baza lor n'au nici dreptul, nici dreptatea. Președintele consiliului ungar, într'o declarație transmisă Marți străinătății de agenția oficioasă maghiară, afirmă că „guvernul ungar este decis în mod nestrămutat să realizeze justa sa cauză prin toate mijloacele de care dispune națiunea". Cu acest prilej e necesar să reamintim că abia au trecut două luni de când, cu prilejul conferinței dela Bled, Ungaria dădea asigurări de neagresiune tuturor vecinilor ei din Mica Înțelegere!

De altfel procedeul atât de inuzitat al unei amenințări în ajunul începerii unor negocieri e destinat să rămână fără nici un efect. La Budapesta se știe prea bine că în cazul unei neînțelegeri definitive, chestiunea va fi supusă arbitrajului celor patru mari Puteri dela München.

Aniversarea marșului asupra Romei

Roma, 25 (Rador). — *Serbările cu prilejul celei de a 17-a aniversări a marșului asupra Romei au început Marți printr'o ședință a consiliului național fascist, sub prezidența d-lui Starace și în prezența d-lui Mussolini.*

In cuvântarea rostită cu această ocazie ministrul secretar general al partidului a declarat între altele că partidul va căuta pe toate căile posibile să desvolte conștiința rasistă a poporului italian. Partidul va sprijini cu însuflețire politica autarhică a guvernului.

Ducele a luat deasemeni cuvântul arătând situația Italiei în al 16-lea an al erei fasciste. D. Mussolini a expus apoi directivele pentru anul viitor, subliniând necesitatea de a se continua lupta pentru autarhie în toate domeniile. In sfârșit, Ducele a arătat că socotește cea mai importantă misiune a sa educarea tineretului.

—xXx⊙●⊙xXx—

FILME

— Reclamantul are cuvântul.

— Onorată, judecată, vă rog să-mi admiteți acțiunea așa cum este formulată; obligând pe pârât la plata despăgubirilor ce am cerut pentru paguba materială și morală cauzată prin dantura insuportabilă și compromițătoare ce mi-a lucrat.

— Ce are de zis pârâtul?

— Domnule judecător, am pierdut mai multe zile și afaceri profesionale, prezentându-mă la atâtea termene fără să am vreo vină. Dumnealui se plânge că i-aș fi făcut o dantură proastă. Aș putea cere o expertiză spre a dovedi contrariul printr'un dentist desemnat de judecată. Dar, pe de o parte, știu că părerea lui ar fi suspectată pentru că — știți dumneavoastră — „corb la corb nu-și scoate ochii", iar pe de altă parte vă puteți convinge și singur despre netemeinicia acțiunii, chestiunea dacă o dantură este reușită sau nu fiind foarte simplă.

— Reclamant, zice judecătorul, deschide gura... Așa... Mai mare... Mai cască odată... Bine... Poți să te retragi... Scrie, domnule grefier: Având în vedere că procedura civilă autorizează instanțele judecătorești să facă ele însele constatări când nu simt nevoe de specialiști tehnici; având în vedere că în speță dantura este perfectă...

— Dați-mi voe, domnule judecător! erupe reclamantul... Eu tocmai de asta mă plâng, — că e prea perfectă!... Din această cauză, la vârsta mea de 68 ani, toată lumea crede că este falșă... Dumnealui trebuia să-mi facă și vre-o doi trei dinți uzați, chiar și o strungăreață, ca să pară dantura adevărată, nu cumpărată din piață... Ce afacere am făcut eu dacă am dat și o grămadă de bani și nici nu mă crede nimeni când spun că am dinți adevărați!

Don José

Românii din zona frontierei de Vest
După statisticile maghiare și germane din 1770, 1786, 1829, 1834 și 1851

Dacă consultăm diferite lucrări statistice și dicționare geografice, publicate între anii 1770—1851, la Pesta, Leipzig și alte orașe, de geografi și istorici maghiari și germani, se poate ușor dovedi prezența unei puternice masse românești, nu numai în zona actuală a frontierei de vest a României, ci și spre vest de actuala frontieră, până la Tisa.

Iată numele autorilor, titlurile lucrărilor lor și datele lor, privitoare la Români.

După datele statistice culese și folosite de KARL GOTTLIEB VON WINDISCH, frontiera etnică română trecea în 1770 prin mai multe puncte, dintre care unele erau situate pe linia frontierei actuale; iar altele erau situate mai spre vest de actuala frontieră.

In acea epocă — după Karl Gottlieb von Windisch, — Românii erau în majoritate în districtele Ugocea, Sabolci; în regiunea de câmpie a districtului Bihor, în districtele Bichiș și Cenad; ca și în două circumscripții — Saretek și Ermelek — care, prin tratatul dela Trianon, au rămas Ungariei. (Geographies des Königreichs Ungars, Pressburg, 1770).

In lexiconul geografic al Ungariei, editat de I. M. KRABINSKI, în 1786, sub titlul: „Geographisch-Historisches und Producten Lexicon von Ungarn", sunt notate numeroase comune românești, în districtele Sabolci și Bihor, care, azi, aparțin Ungariei.

I. V. CSAPLOVICS, în vol. I din „Gemälde von Ungarn" (pp. 204—205), apărut la Pesta, în 1829, sunt indicate localitățile cu majorități absolute și relative românești, în districtele: Maramureș, Ugocea, Satu Mare, Bihor, Arad, Sabolci, Cenad și Bichiș, — care astăzi, o parte din ele sunt în zona frontierei noastre de vest; iar altă parte, sunt în zona frontierei de est a Ungariei.

Importante sunt apoi datele statistice publicate de P. MAGDA, la Leipzig, în 1834, în lucrarea sa intitulată: „Neueste Statistisch—Geographisch beschreibung des Königsreichs Ungarn, etc.", cu privire la repartiția populației pe naționalități din districtele: Satu Mare, Bihor, Sabolci, Bichiș și Cenad. După Magda, erau pe atunci — anul 1834 — în districtul Satu Mare, 124 comune românești; în districtul Bihor, 237; în districtul Sabolci, 5 comune; în districtul Bichiș 33 comune; iar în districtul Cenad, 4 comune.

După dicționarul geografic maghiar al lui AL. FENYES, apărut la Pesta, în anul 1851 („Magyaroszag Geographiai Szotava, Pest, 1851, Vol. I-IV), în districtul Satu Mare erau 76 comune românești; în districtul Bihor, 318, iar în districtul Arad, 150 comune.

Notăm, că până la 1918, „comitatele" Maramureș, Satu Mare, Bihor și Arad aveau o întindere mai mare de cât județele de azi românești, cu aceleași numiri.

Revizioniștii din Budapesta nu pomenesc niciodată de datele statistice privitoare la Românii dintre Tisa și munții Apuseni, publicate de autorii citați mai sus, deoarece ele răstoarnă teza lor bazată pe date false.

Limba noastră
Latin istele

„Coana Zamfira" mi-a trimes încă o scrisoare. Zice că se numește Zamfira Cușută. Nu pricepe „de ce **gravidă** care este termenul curat științific **technic** — și **consider** sunt neologisme. Cum pot fi neologisme cuvintele care etimologic sunt latine, pentru noi cari suntem latini?"

Mai zice că am tradus rău **Odi profanum vulgus — urăsc pe neștiutorul josnic,** în loc de: **urăsc plebea necunoscătoare.** Așa a învățat-o „distinsul ei profesor de limba latină". Și mă întreabă de unde am deprins mahalagismul „coana".

Neologism e orice cuvânt nou de orice neam, fie și latinesc, fie chiar vechi românesc, pe care, desgropându-l, îl întrebuințăm. **Gravidă** (gravide) nu e termen „științific", nici „tehnic", nu **technic.** Nici un francez, nici unul, nu zice: **femme gravide.**

Cine se folosește de cuvântul **gravidă,** nu dovedește altceva decât lipsa lui de cultură. N'a citit nici pe doamna de Maintenon. „Da, zice ea, trebue să vorbim simplu. Toți laudă pe d. Fagon (medicul regelui Ludovic al XIV-lea), fiindcă vorbește de medicină, atât de simplu și atât pe înțelesul tuturora, încât parcă vezi lucrurile pe care le lămurește. Un medic de la țară vorbește grecește".

Gravidă e latinesc, dar grea (din **gravis**) și **sarcină** (din **sarcina**) sunt tot latinești. Ele ne-au rămas cu acelaș înțeles, pe care-l aveau la romani.

Consider nu l'am luat din latinește, ci din limba franceză, ca și pe **gravidă,** dealtfel. Inseamnă: a privi, a cinsti, a cugeta la ceva, a ține seama, a cerceta.

Am tradus rău versul: **Odi profanum vulgus?** Doamna Cușută să ceară banii înapoi dela „distinsul" ei profesor de limba latină. Că nu a învățat-o bine. Nu **mulțimea neștiutorilor,** ci **neștiutorul josnic, vulgar.** Așa a tradus E. Sommer: **Je hais le profane vulgaire — urăsc pe neștiutorul vulgar.** La fel și Desportes: **le profane vulgaire-neștiutorul vulgar.** La fel și părintele Sanadon, în faimoasa lui ediție din 1756: **Odi profanum vulgus et arceo. Loin d'ici, profane vulgaire — Pleacă d'aci, neștiutor josnic.**

In această neînțelegere a mea cu doamna Zamfira Cușută, mi-am adus aminte de zicătoarea franceză: Copilul hrănit cu vin și femeia care vorbește latinește, n'o sfârșesc bine.

De unde am deprins „coana", care ar fi un „mahalagism"? Cea dintâi scrisoare pe care mi-a trimis-o doamna Cușută, era iscălită: **Zamfira.** Ce să fac? Nu știam dacă e doamnă, dacă e domnișoară, nici dacă e în adevăr Zamfira. Atunci? I-am zis „coana Zamfira". Și am pățit-o, ca țăranul care a venit la oraș să vândă un car de lemne. „Unde să le descarc **jupâneasă?**", întrebă el pe femeia căreia îi vânduse lemnele. — „Jupâneasă îmi zici, tu, mie? Nu ți-e rușine să-ți fie. Parc'ați fi în sat la voi. Unde stați ca niște boi. — Dar cum să-ți zic jupâ... Pleacă d'aci și mă lasă. Lemne nu iau de la tine! — Vai, sărăcuțul de mine! Ți-oi zice **doamnă,** sau și mai bine **cocoană,** că de, noi ăștia de la țară, nu prea știm toate din țară..".

Dar să lăsăm gluma. Scrisoarea doamnei Zamfira Cușută arată toată rătăcirea noastră, din care nu putem ieși: „Căutând să fugim de neologisme, zice ea, avem totuși datoria să nu sărăcim limba noastră, **și așa destul de sărăcă".**

Nu, nu, și nu. Hotărît nu. Avem, mai ales, datoria, doamnă, să nu vorbim de limba noastră, cum vorbeau acum o sută de ani defăimătorii, cari se străduiau să facă dovada că poporul românesc nu are nici măcar o limbă.

Cine se folosește de neologisme, acela sărăcește limba. Când spui **gravidă** în loc de **însărcinată** ori grea, sărăcești limba cu două cuvinte și îmbrățișezi unul nou, care nu spune nimic urechii românești.

Limba noastră nu e „săracă". Sărăcia e în capul nostru, și în inima noastră.

Noi nu știm ce e o limbă, nu știm cum trebue să vorbim, cum trebue să scriem, cum trebue să citim, ce e un neologism, ce e un termen științific. Nu ne cunoaștem limba. Nu știm că limba noastră e **o mare limbă literară.** Și fiindcă nu știm toate astea, în loc să ne punem pe muncă, să învățăm, să învățăm și pe copii, să nu iasă și ei ca noi, ne batem joc de limbă și ne scuturăm, aruncând vina pe alții. Vinovată e limba.

Inima ne e goală. Nu iubim și nu suntem mândri de ce e al nostru. Trăim parcă tot vremile când ce era străin, era ales, când ieșeam în calea străinului să-i pupăm papucul.

Sunt și astăzi în București case de români, unde părinții între ei și părinții cu copiii, vorbesc numai franțuzește. Românească e bună când vorbesc cu slugile.

Albanezii au hotărît, acum de curând, să lepede până și numirile străine pe care le-a păstrat geografia lor.

Dacă nu suntem în stare să ne ridicăm până la popoarele din Apus, cu mare grijă pentru limba lor, să nu fim măcar mai jos de cât albanezii, abia chemați la viață liberă.

T. PISANI

Argumentul terorismului

de N. BATZARIA

Ascultam serile acestea informațiile în limba franceză ale postului de radiodifuziune dela Praga. Erau informațiuni privind activitatea teroristă încercată de Ungaria în Slovacia și Rusia subcarpatică.

Iată, Ungaria a bătut din picior, a amenințat cu prăpădul războiului. Insă Ungaria este un stat relativ mic și slab. Nu este mai mare și mai puternic, de cum nu e drept să fie. Are întinderea și puterea ce i se cuvin pe dreptate. Proporția, de pildă, dintre populația de astăzi a României și populația de astăzi a Ungariei corespunde exact numărului total al elementului etnic românesc și al elementului etnic maghiar.

Insă, slăbiciunea materială a Ungariei se agravează prin slăbiciunea morală, adică prin lipsa de îndreptățire a părții exagerate ce pretinde din trupul ciopârțit al Cehoslovaciei atât de dureros încercată.

Se știe că Ungaria își întemeiază pretențiile — și încă ce pretenții — mai mult pe drepturi istorice, decât pe drepturi etnice.

Ce sunt aceste drepturi istorice? Slovacia și Rusia subcarpatică au făcut parte câteva sute de ani din vechiul regat maghiar. Faptul în sine este adevărat, numai că se trec sub tăcere unele amănunte hotărâtoare.

De pildă, amănuntul că popoarele din cele două țări au făcut parte din fosta Ungarie împotriva voinței lor. Au fost cuceriți și subjugați, iar nici decum nu s'au alipit de bună voe.

Se trece, deasemenea, sub tăcere amănuntul că din cauza stăpânirei maghiare, atât Slovacia cât și Rusia subcarpatică au rămas sub toate raporturile într'o stare foarte înapoiată. Pentru scoaterea

(Continuare în pag. 2-a)

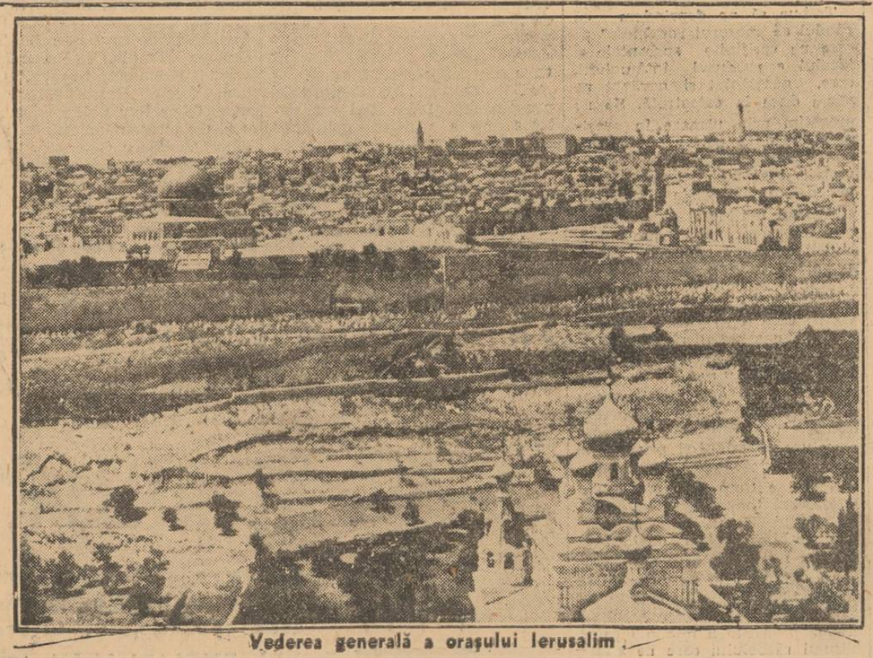

Vederea generală a orașului Ierusalim

Consiliul de miniștri de Marți seară

Marți seară la ora 6 s'a ținut la Patriarhie un consiliu de miniștri, sub președinția I. P. S. Patriarh dr. Miron Cristea.

Au participat toți titularii departamentelor, precum și subsecretarii de stat.

La acest consiliu au luat parte pentru prima oară și noui miniștri ai armatei: d-nii generali Ciupercă, ministrul apărării naționale și general Iacobici, ministrul înzestrării ostirii.

Franța nu mai acordă împrumuturi debitorilor cari nu plătesc

Paris, 25 (Rador). — *Camera de Comerț din Paris a adoptat o rezoluție prin care aprobă proectul de lege depus de senatorul Caillaux. Acest proect de lege prevede că orice împrumut va fi pe viitor refuzat acelor debitori străini cari n'au onorat angajamentele lor anterioare.*

Se știe că această măsură a fost luată mai de mult de Statele Unite.